

มาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต
กรณีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19¹

Legal Measures to Revitalize Tourism for Hotel Businesses in
Phuket : Cases of the Spread of the COVID-19 Virus¹

จักรพรรณ นวนทอง² จิดาภา พรยิ่ง³

Jakkapan Nuanthong² and Jidapa Pornying³

Received: Sep 16, 2022 Revised: Oct 18, 2022 Accepted: Oct 28, 2022

¹ บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต กรณีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19

¹ Legal Measures to Revitalize Tourism for Hotel Businesses in Phuket : Cases of the Spread of the COVID-19 Virus

² นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² Graduate student in the Master of Laws Program in Laws., Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ Assistant Prof. Dr., Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: hong06879@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษามาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต กรณีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19 ถึงปัญหา แนวคิด ทฤษฎี หลักการ กฎหมายไทย และต่างประเทศเกี่ยวกับการฟื้นฟูการท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรม กรณีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อหาแนวทางการพัฒนากฎหมายในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมของจังหวัดภูเก็ต วิธีดำเนินการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพประกอบเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการฟื้นฟูและเยียวยาการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรม ภาครัฐได้มีการดำเนินการออกมาตรการบรรเทาความเดือดร้อนผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมอย่างเร่งด่วน ครอบคลุมด้านการเงิน การลดหย่อนภาษี และลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคม พร้อมกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยสนับสนุนค่าโรงแรมร้อยละ 40 ของราคาห้องพักให้นักท่องเที่ยวได้บริการ แต่มาตรการเยียวยาธุรกิจโรงแรมนี้ของรัฐเพียงระยะเวลาสั้น การฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมเป็นเพียงนโยบายของรัฐเท่านั้น แต่ไม่มีกฎหมายใดมารองรับมาตรการที่ออกมาฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมแต่อย่างใด

เสนอแนะให้มีมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมเพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว ด้วยเหตุที่ธุรกิจโรงแรมเป็นหัวใจสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ เห็นควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2547 โดยเพิ่มเติม มาตรา 39/1 เรื่องการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรม และมาตรา 39/2 เรื่องการจดทะเบียนธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กได้รับตราสัญลักษณ์ SHA มาตรฐานความปลอดภัยให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวกับบริบทใหม่หลัง COVID-19 ลดลงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กฎหมาย, ฟื้นฟูการท่องเที่ยว, ธุรกิจโรงแรม

Abstract

This research aimed to study legal measures to revitalize the tourism industry, specifically hotel businesses in Phuket Province, after the Covid - 19 pandemic. The research focused on the problems, concepts, theories, principles, and Thai and International laws regarding the revitalization of the tourism industry, post Covid-19.

Furthermore, procedures to develop legal measures to help revitalize the tourism industry, specifically hotel businesses in Phuket Province, were studied. A qualitative research method was used, which included document research and in- depth interviews.

The findings showed that during the recovery of the tourism industry, specifically related to hotel businesses, the government urgently implemented measures to alleviate the suffering of hotel business operators. The measures included financial aid, tax deductions, a reduction in the rate of contributions to the Social Security Fund, and stimulation of tourism by subsidizing 40 percent of a hotel's rate to tourists. However, these stimulation measures are only temporary governmental policies, and there are no to support the recovery of hotel businesses.

This research proposed to alleviate problems in the long term. Hotels are the heart of the tourism industry, and a major source of revenue generation for the country. Therefore, the government should amend the Hotel Act B.E. 2547 (2004), Section 39/1, to include the establishment of the hotel business rehabilitation fund, and Section 39/2 to include the legal registration of small hotels Safety & Health Administration (SHA) who are then able to service tourists in an environment where the prevalence of Covid-19 is steadily reduced.

Keywords: Law, Revitalize tourism, Hotel business

บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ขนาดใหญ่และเติบโตอย่างรวดเร็ว สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยได้อย่างมาก อีกทั้งยังสร้างรายได้ไปยังภาคธุรกิจต่าง ๆ และมีการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจนำไปสู่การจ้างงานสร้างอาชีพและโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ ธุรกิจโรงแรมมีความสำคัญอย่างมากในการรองรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมถือเป็นกลไกขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยว ปัจจุบันโดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของหมวดโรงแรมและภัตตาคารปี 2564 คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 5.6 หรือประมาณ 9.2 แสนล้านบาท ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจติดอันดับโลกกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ [1] เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางยอดนิยมแห่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยกรุงเทพมหานครเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักที่เต็มไปด้วยความงดงามของพระบรมมหาราชวัง วัดรวมถึงพิพิธภัณฑ์ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง จากรางวัลที่ได้รับของหน่วยงานต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีจังหวัดภูเก็ต เมืองพัทยา และหัวหินเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียง และพื้นที่หลายจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธุรกิจโรงแรมเป็นที่พักรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเติบโตต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงปี 2562-2564 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวไทยขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5-7 ต่อปี และร้อยละ 3-4 ต่อปีตามลำดับ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากสาธารณรัฐประชาชนจีน มาเลเซีย รัสเซียและสาธารณรัฐอินเดีย เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวพื้นที่พัทยา โดยปัจจุบันไม่ได้มีสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลเพียงอย่างเดียว ยังคงมีสถานที่ใหม่ ๆ ที่เหมาะกับการท่องเที่ยวเป็นครอบครัวมากขึ้นและพัทยายังไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนักสามารถไปท่องเที่ยวแบบเช้าเย็นกลับหรือไปพักผ่อนพักผ่อนจากการทำงานก็ดี เพราะมีโรงแรมเปิดให้บริการจำนวนมาก ถือเป็นตลาดที่สำคัญ นอกจากนี้จังหวัดภูเก็ตธุรกิจโรงแรมทุกพื้นที่ยังคงแข่งขันอย่างมาก เป็นผลจากการที่รัฐบาลได้ออกมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ [2]

ธุรกิจโรงแรมเป็นปัจจัยหลักสำคัญของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศ โรงแรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีขนาดเล็กหมายถึงจำนวนห้องพักไม่เกิน 50 ห้องโดยเจ้าของได้นำบ้านพักอาศัยอาคารพาณิชย์ หรือหอพักเก่ามาดัดแปลง ส่วนโรงแรมขนาดกลาง และขนาดใหญ่ที่มีจำนวนห้องพักเกินกว่า 50 ห้องขึ้นไปอยู่ภายใต้กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ.2551 [3] ซึ่งธุรกิจโรงแรมต้องได้รับอนุญาตโดยถูกต้องตามกฎหมายจากนายทะเบียน แต่มีธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่เปิดให้บริการโดยไม่สามารถจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม ธุรกิจโรงแรมต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการที่พักรองรับชั่วคราวให้กับนักท่องเที่ยว

โดยมีค่าตอบแทน การให้บริการที่พักไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 มาตรา 4 ให้นิยามว่าเป็นสถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน [4] ซึ่งมีธุรกิจโรงแรมมีใช้น้อยที่เปิดให้บริการโดยมิได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อเกิดวิกฤติจากสถานการณ์ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2562 เป็นโรคอุบัติขึ้นใหม่ที่พบการแพร่ระบาดกระจายอย่างทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยตั้งแต่เดือนมกราคม ปี พ.ศ.2563 ต่อเนื่องปี พ.ศ.2564 [5] ก่อนเกิดวิกฤติโรคระบาดดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาประเทศไทยจำนวนกว่า 39 ล้านคน [6] ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงเหลือเพียงจำนวน 18 ล้านคน และกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่องรวมถึงธุรกิจโรงแรม สังเกตได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ รายงานการท่องเที่ยวโลก และการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นอันดับหนึ่งของโลกโดยคิดเป็นร้อยละ 22 ของ GDP ของประเทศ [7] ทำให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ก่อนเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส สามารถนำเงินเข้าประเทศเป็นรายได้มากกว่า 3 ล้านล้านบาท เมื่อสถานการณ์ยังคงทวีความรุนแรงของการติดเชื้อภายในประเทศ รัฐบาลได้มีมาตรการในการปิดน่านฟ้า เพื่อหยุดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสส่งผลกระทบการท่องเที่ยวโดยเฉพาะจังหวัดภูเก็ต ที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับ 2 รองมาจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งจังหวัดภูเก็ตมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักมากกว่าร้อยละ 80 มีที่พักมากกว่า 1 แสนห้อง ธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ตมีจำนวนเกือบ 2,000 แห่ง และที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายเพียงจำนวน 1,100 กว่าแห่ง หลังล็อกดาวน์เปิดให้บริการได้ 125 แห่ง รว 8,000 ห้อง สามารถเปิดให้บริการได้เพียงไม่ถึงร้อยละ 10 ของห้องพัก ซึ่งรายได้หายไปกว่า 4.7 แสนล้านบาทพร้อมกับนักท่องเที่ยว 14 ล้านคนหายไปด้วย [8]

เนื่องจากการเกิดแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ฉบับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาบังคับใช้ทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 รวมถึงบังคับใช้ในจังหวัดภูเก็ตด้วย โดยให้ปฏิบัติตามนโยบายข้อที่ 12 สามารถเปิดสถานที่ทำการเช่น ธุรกิจโรงแรมในส่วนที่เป็นที่พักอาศัยและร้านอาหาร ยังคงประกอบกิจการต่อไปได้ตามปกติเพื่อความสะดวกและความเป็นอยู่ตามปกติของประชาชน มิให้ขาดแคลนหรือเดือดร้อนยากลำบากเกินควรโดยให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค และในข้อ 11 มาตรการป้องกันโรคตามที่ทางราชการกำหนดเพื่อใช้ปฏิบัติเป็นการทั่วไป หรือใช้ในกรณีผ่อนผันหรือยกเว้นการปฏิบัติตามข้อกำหนด ซึ่งต้องทำความสะอาดโดยการเช็ดทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัสของสถานที่ที่เกี่ยวข้องก่อนการจัดกิจกรรม และให้กักตุนขยะมูลฝอยทุกวัน รวมไปถึงให้เจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ ผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมกิจกรรม ลูกจ้าง ผู้ใช้บริการสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า

ล้างมือด้วยสบู่ แอลกอฮอล์ เจล หรือน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเว้นระยะนั่งหรือยืนห่างกันอย่างน้อยหนึ่งเมตร เพื่อป้องกันการติดต่อสัมผัส หรือแพร่เชื้อโรคทางฝอยละอองน้ำลาย และให้ความคุ้มครองจำนวนผู้ร่วมกิจกรรมมิให้แออัด หรือลดเวลาในการทำกิจกรรมให้สั้นลงเท่าที่จำเป็น โดยถือหลักการหลีกเลี่ยงการติดต่อสัมผัสระหว่างกัน [9] ถึงแม้ว่าประกาศดังกล่าวไม่ได้ระบุให้ปิดธุรกิจโรงแรม แต่ส่งผลกระทบในภาคธุรกิจโรงแรมอย่างมาก ด้วยข้อจำกัดที่รัฐบาลกำหนดมาตรการปิดเมือง-ปิดประเทศ (Lockdown) งดเว้นการเดินทางและการท่องเที่ยวภายในประเทศเพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติยกเลิกการเดินทางรวมไปถึงยกเลิกการจองโรงแรม ส่งผลให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีภาระหนี้ค่าใช้จ่ายจ้างพนักงานที่ให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาประกอบกิจการ ค่าใช้จ่ายจากการกู้ยืมเงินจากธนาคาร อันเป็นภาระค่าใช้จ่ายทุกเดือนการขาดรายได้ แบกรับหนี้สินและภาระค่าใช้จ่ายรอบด้านบางรายต้องยุติการดำเนินธุรกิจโรงแรมและประกาศขายกิจการ ซึ่งธุรกิจโรงแรมต่างได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้ธุรกิจโรงแรมขนาดกลางและขนาดใหญ่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ส่วนธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กจำเป็นต้องยกระดับให้สามารถจดทะเบียนได้ตามกฎหมาย ได้รับช่วยเหลือฟื้นฟูและเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กได้อย่างทั่วถึง เพื่อประโยชน์ในการรักษาฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมที่เป็นส่วนสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2562 มาตรา 17 [10] เป็นไปตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในการวางเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2566 – 2570 [11] แม้ว่านอกจากนี้พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 มาตรา 13 ที่กำหนดและควบคุมมาตรฐานของโรงแรมส่งเสริมการประกอบธุรกิจโรงแรม ความมั่นคงแข็งแรง สุขลักษณะหรือความปลอดภัยของโรงแรม [12] กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของผู้พักอาศัยเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดมาตรการช่วยเหลือการฟื้นฟูเยียวยาธุรกิจโรงแรมดังกล่าวในยามเกิดวิกฤตขึ้นเลย มีแต่เพียงรัฐออกนโยบายให้สถาบันการเงินภายใต้ธนาคารแห่งประเทศไทยช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจทั่วไปและธุรกิจโรงแรมสามารถกู้ยืมเงินผ่านสถาบันการเงินเพื่อฟื้นฟูกิจการได้ [13] แต่นโยบายดังกล่าวมิได้มีผลเป็นการบังคับใช้อย่างกฎหมาย รัฐจำเป็นต้องพัฒนาส่งเสริมศักยภาพธุรกิจโรงแรมและฟื้นฟูเยียวยาการท่องเที่ยวและยกระดับธุรกิจโรงแรมทุกขนาดได้รับตราสัญลักษณ์ความปลอดภัยให้มีมาตรฐานความปลอดภัย Safety & Health Administration (SHA) สร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจโรงแรมอย่างยั่งยืน และลดผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

เพื่อศึกษาปัญหาการฟื้นฟูการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรม กรณีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ และยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการฟื้นฟูการท่องเที่ยวและธุรกิจโรงแรม โดยศึกษากฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต

ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)

การศึกษามีวัตถุประสงค์ในการค้นหาคำตอบอันเป็นเป้าหมายหลัก คือ มาตรการทางกฎหมาย ฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต กรณีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยเป็นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิจัย (Research Methodology) ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth Interview) ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ธุรกิจโรงแรมต่อไป

ผลการศึกษา (Results)

1. ปัญหาการฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมช่วง COVID-19

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รัฐบาลได้ดำเนินการประกาศ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยปฏิบัติตามนโยบายข้อที่ 12 ให้สามารถเปิดสถานที่ทำการเช่น ธุรกิจโรงแรมในส่วนที่เป็นที่พักอาศัยและร้านอาหาร ยังคงประกอบกิจการต่อไปได้ตามปกติเพื่อความสะดวกและความเป็นอยู่ตามปกติของประชาชน มิให้ขาดแคลนหรือเดือดร้อนยากลำบากเกินควรโดยให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค ประกอบกับประกาศคำสั่งของจังหวัดภูเก็ตในเรื่องมาตรการป้องกัน เฝ้าระวังและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2564 รวมประกาศทั้งหมด 13 ฉบับ ซึ่งมีเพียง 2 ฉบับ ที่กล่าวถึง ธุรกิจโรงแรมในส่วนของการดำเนินการปิดโรงแรมเฉพาะที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ไว้ชั่วคราว ผลของการประกาศของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นประกาศคำสั่งที่ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต

ได้ประกาศออกมาเพื่อบังคับใช้นั้น เหตุได้ว่าไม่มีประกาศฉบับใดที่ออกมาเพื่อฟื้นฟูและเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ตแต่อย่างใด [14] มีเพียงแต่รัฐบาลได้ดำเนินการเร่งออกมาตรการออกมาเพื่อเยียวยาและบรรเทาผลกระทบให้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจทั่วไป รวมถึงธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ด้วย อาทิ มาตรการด้านการเงินทั้งการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มาตรการด้านการคลังทั้งการเพิ่มวงเงินหักลดหย่อนภาษี การเลื่อนการชำระภาษี รวมทั้งมาตรการเงินโอนเพื่อชดเชยรายได้ให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ มาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายโดยการลดค่าไฟฟ้าและน้ำประปา และการลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคมของผู้ประกอบการและลูกจ้าง ซึ่งมาตรการเหล่านี้เป็นมาตรการที่รัฐออกมาเพียงระยะสั้น นอกจากนี้ที่รัฐบาลได้ออกมาตรการดังกล่าวเพื่อฟื้นฟูช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมแล้ว ในส่วนของจังหวัดภูเก็ตได้มีประกาศคำสั่งปิดโรงแรมทุกประเภทเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และยังคงไม่มีอะไรที่แน่นอนและอาจมีแนวโน้มที่ส่งผลกระทบในวงที่กว้างออกไป นอกจากนี้มาตรการที่รัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือและเยียวยาผู้ประกอบการแล้วนั้นไม่เพียง เห็นว่าจึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจโรงแรมไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การแสดงประจักษ์ เพื่อรับฟังแนวทางในพื้นที่ฟื้นฟูเยียวยาธุรกิจโรงแรมโดยใช้หลักนิติธรรมในหลักธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 [15] พร้อมทั้งให้รัฐบาลนำแนวทางในการจัดหางบประมาณมาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม เพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดที่คงทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีความไม่แน่นอนโดยเฉพาะภายใต้ภาวะที่ยังไม่สามารถคิดค้นวัคซีนหรือยารักษาโรคได้ในระยะเวลาอันใกล้

แม้ว่ารัฐบาลได้ดำเนินการเยียวยาและช่วยเหลือ (ตามมติคณะรัฐมนตรี ณ วันที่ 17 เมษายน 2563) ด้วยการออกพระราชกำหนด 2 ฉบับ ประกอบด้วย 1) พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พ.ศ. 2563 มีมูลค่ารวมกันไม่เกินหนึ่งล้านล้านบาท เพื่อให้ช่วยเหลือ เยียวยา และชดเชยให้แก่ภาคประชาชน เกษตรกร และผู้ประกอบการ การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม (ประกาศ ณ วันที่ 18 เมษายน 2563) [16] และ 2) พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจ ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 วงเงินไม่เกิน 5 แสนล้านบาท (ประกาศ ณ วันที่ 19 เมษายน 2563) [17] แล้วก็ตามเพื่อให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ ด้วยการให้สินเชื่อเพิ่มเติมเพื่อเสริมสภาพคล่อง รวมถึงการชะลอ

การชำระหนี้ และมีการออกมาตรการเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะกรณีให้กลุ่ม “ธุรกิจท่องเที่ยว” กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และบริการที่เกี่ยวข้องได้รับมาตรการช่วยเหลือเช่นเดียวกับ มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการทั่วไปและได้รับความช่วยเหลือในมาตรการเพิ่มเติมในการฟื้นฟู เศรษฐกิจและกระตุ้นการท่องเที่ยว จัดทำโครงการ “เที่ยวปันสุขฟื้นฟูการท่องเที่ยวประเทศไทย ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19” [18] เช่น โครงการ เราเที่ยวไปด้วยกัน เป็นโครงการสำหรับประชาชนทั่วไป โดยรัฐบาลสนับสนุนค่าโรงแรมร้อยละ 40 ของราคาที่พักต่อห้องต่อคืน ทั้งนี้ไม่เกิน 3,000 บาท ต่อห้อง ต่อคืน/สนับสนุนส่วนลดค่าอาหารและค่าเข้าสถานที่ท่องเที่ยวสนับสนุนค่าเดินทางโดยเครื่องบิน และ โครงการ ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ (Phuket Sandbox) เป็นโครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่อนุญาตให้ นักท่องเที่ยวที่ได้รับวัคซีนครบโดสแล้วสามารถเข้าประเทศไทยได้

จากการที่รัฐบาลได้มีการจัดโครงการเราเที่ยวด้วยกันและโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ขึ้นมา เพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยมีการสนับสนุนให้ประชาชนทั้งในประเทศและนอกประเทศได้ใช้ บริการธุรกิจโรงแรม ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการอยู่นั้น ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม นายกสมาคมธุรกิจโรงแรม นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวหน่วยงาน ภาครัฐ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐทั้ง 2 โครงการ ที่รัฐบาลได้ออกนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในช่วงปี พ.ศ. 2564 วิกฤตการณ์รุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ จองห้องพักไว้แล้วต้องแจ้งยกเลิกห้องพักโดยไม่มีกำหนด ทำให้นโยบายของรัฐที่ออกมาช่วยเหลือ ธุรกิจโรงแรมจังหวัดภูเก็ตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ส่งผลธุรกิจโรงแรมกำลังจะฟื้นตัวขึ้นมานั้นต้อง กลับไปสู่สภาพเดิม

สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการช่วยเหลือโครงการเราเที่ยวด้วยกันและโครงการ ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์รวมถึงนโยบายปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ด้านการเงิน ลดหย่อนภาษี การลดภาระค่าใช้จ่าย ไฟฟ้าและน้ำประปา และลดเงินสมทบกองทุนประกันสังคมของผู้ประกอบการและลูกจ้างนั้น เป็นการช่วยเหลือเยียวยาเพียงระยะเวลาล้วน แม้ว่าในปี พ.ศ. 2565 สถานการณ์การแพร่ระบาดจะ ลดลงแล้วก็ตาม รัฐจำเป็นต้องหาช่วยเหลือฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน

2. มาตรการฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมในช่วงภาวะวิกฤต

ปัจจุบันธุรกิจโรงแรมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย และมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เป็นปัจจัยสำคัญต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติโดยเฉพาะใน จังหวัดภูเก็ต ส่งผลให้จำนวนห้องพักของโรงแรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

การท่องเที่ยวแห่งชาติ ในการยกระดับคุณภาพด้านการบริการโรงแรมให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล [19] โรงแรมจึงเป็นสถานที่พักชั่วคราวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทยที่เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พักชั่วคราวตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 [20] ประเภทของโรงแรมแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ โรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีรูปแบบขนาดจำนวนห้องพักแตกต่างกัน ซึ่งผู้ประกอบการโรงแรมขนาดกลางเรียกกันทั่วไปว่าเป็นโรงแรมระดับ 3 และโรงแรมขนาดใหญ่เรียกว่าระดับ 5 ดาวซึ่งทั้งสองประเภทกฎหมายบังคับให้ต้องจดทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจโรงแรม ขณะที่โรงแรมขนาดเล็กจึงหลีกเลี่ยงการขึ้นทะเบียนและขอใบอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากเจ้าของธุรกิจโรงแรมนำบ้านพักอาศัย อาคารพาณิชย์ หรือหอพักเก่ามาดัดแปลงเพื่อประกอบธุรกิจโรงแรม [21] ตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ข้อ 1 กำหนดให้สถานที่พักที่มีจำนวนห้องพักในอาคารเดียวกันหรือหลายอาคารรวมกันไม่เกินสี่ห้องและมีจำนวนผู้พักรวมกันทั้งหมดไม่เกินยี่สิบคน ไม่ถือว่าเป็นโรงแรมตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ขนาด ลักษณะ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือมาตรฐานการประกอบธุรกิจของโรงแรม อย่างไรก็ตาม หากจำนวนห้องพักเกิน 4 ห้องขึ้นไปและไม่เกิน 50 ห้อง ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจโรงแรมเพราะมีค่าตอบแทน [22] เห็นได้ว่า ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กได้อาศัยช่องว่างของกฎหมายเพื่อมิให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการธุรกิจโรงแรม ส่งผลให้เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จึงไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมจากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น เห็นว่าควรให้นำธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเข้าสู่ระบบจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับโรงแรมที่มีขนาดห้องพักตั้งแต่ 5 ห้องขึ้นไปเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เก็บฐานข้อมูลธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ตใช้เป็นฐานเพื่อประโยชน์และได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมตามนโยบายภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้แม้ว่าจะเกิดเหตุการณ์โรคอุบัติใหม่หรือสถานการณ์อื่นใดที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อธุรกิจโรงแรมของประเทศตามพระราชบัญญัติธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2547 และกฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีเป้าหมายส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการ [23]

นอกจากนี้ รัฐจำเป็นต้องส่งเสริมและยกระดับให้โรงแรมขนาดเล็กให้มีมาตรฐานความปลอดภัย Safety & Health Administration (SHA) ได้รับตราสัญลักษณ์ SHA เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวว่าสถานที่มีความสะอาดปลอดภัยตามหลักมาตรฐานสากล ต่อมารัฐบาลได้กำหนดมาตรฐานเป็น SHA Plus Certificates เพื่อให้มาตรฐานการบริการที่มีคุณภาพของสถานประกอบการและธุรกิจโรงแรม สร้างความมั่นใจแก่

นักท่องเที่ยวทุกคนให้มีความปลอดภัยด้านที่พักอาศัยในโรงแรม ทั้งนี้เห็นได้ว่า ธุรกิจโรงแรมบางกลุ่มมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้บริการเป็นจำนวนมาก ขณะที่บางโรงแรมมีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย เนื่องจากธุรกิจโรงแรมไม่ได้มีการสนใจในเรื่องของมาตรฐานเท่าไร ส่งผลต่อความไม่มั่นใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงเห็นควรเสนอให้รัฐบาลผลักดันมาตรฐาน SHA Plus กำหนดเป็นมาตรฐานตามโครงการของรัฐ เนื่องจากรัฐบาลได้มีการจัดโครงการเราเที่ยวด้วยกันและโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 โดยอาศัยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 มาตรา 10 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ตาม (7) ในการที่จะประกาศกำหนดให้มีการรับรองมาตรฐาน SHA Plus ที่มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รัฐควรเร่งดำเนินงานให้หน่วยงานภาครัฐปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ [24] โดยเร่งด่วนตาม (8) เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมปฏิบัติตามประกาศอย่างเคร่งครัดและหากสามารถดำเนินการได้เร็ว ย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาภายในประเทศไทย จึงเห็นควรประกาศกำหนดให้รับรองมาตรฐาน SHA Plus โดยให้จังหวัดภูเก็ตนำร่องเป็นต้นแบบมาตรฐานให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรวมถึงธุรกิจโรงแรมเข้าร่วมโครงการโดยพิจารณาตามข้อกำหนดเพื่อได้รับตราสัญลักษณ์รับรองเป็นมาตรฐานสากล

3. แนวทางในการช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19

หลังจากที่รัฐบาลได้มีการคลายล็อกมาตรการต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศโดยจัดทำโครงการซึ่งอยู่ภายใต้ชื่อว่า เราไปเที่ยวกัน และ เที่ยวปันสุขเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเศรษฐกิจดีขึ้นให้ประชาชนกลับมาจับจ่ายใช้สอยอันส่งผลให้ธุรกิจโรงแรมฟื้นตัวเนื่องจากมีผู้เข้าใช้บริการธุรกิจโรงแรมในพื้นที่แต่ละพื้นที่มากขึ้น เห็นว่ารัฐได้พยายามกำหนดมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าควรเนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นปัจจัยทำให้ประชาชนไม่ออกเดินทางท่องเที่ยวกันแม้ว่ารัฐพยายามจัดโครงการแล้วก็ตาม ผู้วิจัยนำประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบ COVID-19 เพื่อฟื้นฟูธุรกิจโรงแรม ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐ และผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่มีความเห็นทำนองเดียวกันว่า แนวทางที่รัฐได้มีการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือออกมานั้นเป็นเพียงช่วงระยะสั้น จึงไม่เพียงพอกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ปัจจุบัน เสนอแนะให้รัฐบาลควรสร้างหลักประกันเพื่อฟื้นฟูเยียวยาธุรกิจโรงแรมในระยะยาวด้วยหากเกิดโรคอุบัติใหม่ในอนาคต โดยให้รัฐส่งเสริมด้านการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูเยียวยาเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมให้มีความมั่นคง โดยร่วมเสนอให้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมทุกประเภทที่ประสบปัญหาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 หรือประสบกับปัญหาวิกฤตด้านอื่น ๆ โดยให้ประธานสมาคมโรงแรมจังหวัดภูเก็ตตั้งคณะกรรมการจากสมาชิกโรงแรม

และกำหนดกฎหมายรองรับเพื่อให้สมาคมโรงแรมออกกฎ ระเบียบและข้อบังคับของสมาคมเรียกว่า เงินกองทุนเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม เพื่อการกู้ยืมเงินให้เกิดสภาพคล่อง นอกจากนี้กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต สมาคมธุรกิจโรงแรมจังหวัดภูเก็ต ให้นำเสนอเรื่องการจัดตั้งกองทุนเพื่อที่จะเยียวยาและการจัดการ พื้นฟูผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมให้กับหน่วยงานภาครัฐพิจารณาโดยการจัดตั้งกองทุนนี้ เห็นควร ดำเนินการจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย หรือสมาคมโรงแรมแห่งประเทศไทย เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และข้อบังคับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนักท่องเที่ยว เห็นว่า การจัดตั้งกองทุนเพื่อ ช่วยเหลือธุรกิจโรงแรมนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพื่อรองรับวิกฤตการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเป็นผลดี ต่อผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม และผลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและ นักท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นว่าการจัดตั้งกองทุนเพื่อฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมนั้น เป็นการสร้างหลักประกัน ให้กับธุรกิจโรงแรมทุกประเภทเมื่อประสบปัญหาวิกฤตเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่งผลกระทบถึง โรงแรมที่พักโดยเฉพาะโรงแรมขนาดเล็กที่ไม่ได้จดทะเบียนเพื่อให้มีฐานข้อมูลเพื่อรองรับความ ช่วยเหลือจากกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่นอกเหนือจาก นโยบายที่รัฐได้ช่วยเหลือ

เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อช่วยผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 ให้สิทธิประชาชนหรือชุมชน สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐได้ตั้งนั้น เมื่อธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็น ประเภทบุคคลที่ได้รับรองให้มีสิทธิเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อ ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม [25] ประกอบกับพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานการประกอบธุรกิจโรงแรมและกำหนดหลักเกณฑ์ให้เหมาะสมกับสภาพ การประกอบธุรกิจโรงแรมแต่ละประเภท กำหนดไว้หมวด 1 กำหนดด้านคณะกรรมการส่งเสริมและ กำกับโรงแรม หมวด 2 ด้านการประกอบธุรกิจโรงแรม หมวด 3 การบริหารจัดการโรงแรม หมวด 4 การควบคุมและการอุทธรณ์หมวด 5 พนักงานเจ้าหน้าที่ และหมวด 6 บทกำหนดโทษและบทเฉพาะ กาล เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กำหนดถึงการฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมเมื่อขาดสภาพคล่องหรือ ประสบปัญหาวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมเลย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจโรงแรมที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อีกทั้งไม่ได้ให้โรงแรมขนาดเล็กต้องจดทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจ ให้ถูกต้องตามกฎหมายแต่อย่างใด หากเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ตามพระราชบัญญัติ พัฒนาการท่องเที่ยว (Act for the Development of Tourism) [26] กำหนดควบคุมการท่องเที่ยว รวมถึงธุรกิจโรงแรม ที่มีการประเมิน วางแผนและพัฒนาเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ให้มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าวเนื่องด้วยหน่วยงานบริหารส่วนกลาง

ได้มีข้อบังคับสำหรับการประเมิน การวางแผนและการพัฒนาในการดำเนินการช่วยเหลือ พื้นฟูและ เยียวยาธุรกิจได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน

ส่วนพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 ในประเทศไทยไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการประเมิน วางแผนและพัฒนาเพื่อรองรับกับสถานการณ์วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ทันทีโดยเฉพาะ จึงเป็นอุปสรรคในการช่วยเหลือฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมที่ประสบปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากที่ผ่านมาธุรกิจโรงแรมได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ เริ่มตั้งแต่ เหตุการณ์ต้มยำกุ้งในปี พ.ศ. 2540 และคลื่นสึนามิในปี พ.ศ. 2547 และมาถึงสถานการณ์แพร่ระบาดของ เชื้อไวรัส COVID-19 ต่อเนื่องมาตลอดในปี พ.ศ. 2563 ถึง 2565 ทำให้ทุกหน่วยงานและ ผู้ประกอบธุรกิจทั่วไป รวมไปถึงธุรกิจโรงแรมได้รับผลกระทบจำนวนมากบางโรงแรมมีการปิด ให้บริการชั่วคราวและปิดประกาศขายกิจการ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้จัดตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือธุรกิจโรงแรม และเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมใน ระยะยาว อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 มาตรา 10 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการให้มีอำนาจเสนอแผนและมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและการกำกับดูแลธุรกิจ โรงแรมได้ ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมทุกประเภท จึงเห็นควรให้จัดตั้งกองทุนฟื้นฟู และเยียวยาธุรกิจโรงแรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

โดยปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมในพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 โดยเพิ่มเติมมาตรา 39/1 “ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า กองทุนฟื้นฟูและ เยียวยาธุรกิจโรงแรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินไปบริหารจัดการธุรกิจ โรงแรมในสภาพคล่อง” วรรคสอง “กองทุนตามวรรคหนึ่ง เมื่อธุรกิจโรงแรมประสบปัญหาจากวิกฤติ ทางด้านเศรษฐกิจหรือสถานการณ์โรคอุบัติใหม่สามารถนำเงินกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมได้”

นอกจากนี้ ปรับปรุงแก้ไขการจดทะเบียนธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก โดยเพิ่มเติมมาตรา 39/2 “ให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่มีจำนวนห้องพักในอาคารเดียวกัน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราว สำหรับคนเดินทางเข้ามาพักอาศัยโดยมีค่าตอบแทน จดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายกับ กระทรวงมหาดไทยเพื่อได้รับใบอนุญาต และให้ส่งเสริมและยกระดับธุรกิจโรงแรมให้มีมาตรฐานความ ปลอดภัย”

สรุปและการอภิปรายผล (Discussion)

การวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ปัญหาฟื้นฟูธุรกิจโรงแรม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวได้รับการเยียวยาและช่วยเหลือโดยศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการฟื้นฟูและเยียวยาการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรม มาตรการทางกฎหมายในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์รวมกันนำไปสู่แนวทางเพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ดำเนินธุรกิจต่อไปได้ด้วยความมั่นคง

ประเด็นปัญหาการฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรม จากผลศึกษามาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต กรณีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่ามีธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เผชิญกับภาวะขาดทุนและภาระหนี้สินที่ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อนำเงินมาลงทุนในธุรกิจรวมถึงการจ้างงานพนักงานในโรงแรม เมื่อประสบกับสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยทำให้รัฐบาลได้เลือกทางออกเพื่อระงับหรือหยุดการแพร่ระบาดของเชื้อโดยวิธีการปิดประเทศไม่รับนักท่องเที่ยวต่างชาติรวมถึงนักท่องเที่ยวไทย ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมต้องหยุดชะงักรายได้ลดลงแต่ค่าใช้จ่ายยังคงดำเนินต่อไป ส่งผลกระทบด้านการเงินที่นำมาบริหารธุรกิจโรงแรม ถึงแม้รัฐบาลจะออกมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจแต่ก็ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่ไม่ได้จดทะเบียนทำให้ไม่ได้รับการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐเท่าที่ควร ส่วนพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ไม่กำหนดด้านการเยียวยาและฟื้นฟูธุรกิจโรงแรมในยามที่มีปัญหาหรือวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ แม้แต่กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ไม่กำหนดในประเด็นด้านการฟื้นฟูไว้เลย จึงทำให้ธุรกิจโรงแรมที่มีความสำคัญของประเทศด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ไม่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยามที่เกิดวิกฤตได้เลย เมื่อธุรกิจโรงแรมเป็นปัจจัยหลักในการต้อนรับและรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ในประเทศ ทำอย่างไรที่จะให้ธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินการต่อไปได้

ดังนั้น รัฐบาลรวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเข้ามาช่วยเหลือและเยียวยาให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินการต่อไปได้ หากการท่องเที่ยวสามารถกลับมาเปิดให้บริการได้อย่างปกติ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม และการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แสดงความคิดเห็นว่าการที่รัฐได้ออกนโยบายช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมแต่เป็นเพียงระยะสั้น ได้เสนอให้จัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมในการช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในระยะยาว แต่พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ไม่ได้กำหนดรับรองด้านการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้แต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นถึงความจำเป็นการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้รับการสนับสนุนให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 เห็นควรกำหนดในมาตรา 10 (4) ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่เสนอแผนและมาตรการที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาและจัดการฟื้นฟูผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม โดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขระหว่างผู้ประกอบการและรัฐบาลเพื่อดำเนินการจัดตั้งให้ได้โดยมีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมในเรื่องการจัดตั้งกองทุนฯโดยเพิ่มเติมมาตรา 39/1 ว่าด้วยการจัดตั้งกองทุน และมาตรา 39/2 กำหนดให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและยกระดับให้มีมาตรฐานสากล

ประเด็นมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมในช่วงภาวะวิกฤต พบว่าการบริหารจัดการฟื้นฟูนโยบายของภาครัฐ แม้จะได้ดำเนินการอย่างเร่งรัดในการบริหารด้วยการออกมาตรการบรรเทาความเดือดร้อนผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม พยายามกระตุ้นการท่องเที่ยวได้จัดทำโครงการเที่ยวปันสุขฟื้นฟูการท่องเที่ยวประเทศไทยเพื่อช่วยธุรกิจโรงแรมที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ในรูปแบบสนับสนุนค่าห้องพักให้กับโรงแรมร้อยละ 40 ของราคาห้องพัก เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้ออกเดินทางไปใช้บริการ รวมไปถึงการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมีเงื่อนไขที่ว่าอนุญาตให้นักท่องเที่ยวที่ได้รับวัคซีนครบโดสแล้วสามารถเข้าประเทศไทยได้โดยไม่ต้องกักตัว พบว่าจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดแรกของประเทศไทยที่มีการดำเนินการตามมาตรการของรัฐเพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมมีรายได้ รัฐควรยกระดับมาตรฐานด้วยการส่งเสริมให้ทุกธุรกิจโรงแรมที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้รับมาตรฐานความปลอดภัย Safety & Health Administration (SHA) รัฐบาลประกาศกำหนดรับรองมาตรฐาน SHA Plus โดยให้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่นำร่องต้นแบบมาตรฐานให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรวมถึงธุรกิจโรงแรมเข้าร่วมโครงการโดยพิจารณาตามข้อกำหนดเพื่อได้รับตราสัญลักษณ์รับรองเป็นมาตรฐานสากล อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 มาตรา 10 (7)(8) ให้คณะกรรมการ

ผู้มีอำนาจในการประกาศกำหนดให้มีการรับรองมาตรฐาน SHA Plus เป็นการสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่จะเดินทางเข้าในจังหวัดภูเก็ต

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบการวิจัยมาตรการทางกฎหมายฟื้นฟูการท่องเที่ยวของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต กรณีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส COVID-19 นำไปสู่การจัดทำปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 มาตรา 39/1 และ มาตรา 39/2 และข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 39/1 วรรคหนึ่ง “ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า กองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินไปบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมในสภาพคล่อง”

วรรคสอง กองทุนตามวรรคหนึ่ง เมื่อธุรกิจโรงแรมประสบปัญหาจากวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจหรือสถานการณ์โรคอุบัติใหม่สามารถนำเงินกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมได้”

2. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 39/2 “ให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่มีจำนวนห้องพักในอาคารเดียวกัน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางเข้ามาพักอาศัยโดยมีค่าตอบแทนจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายกับกระทรวงมหาดไทยเพื่อได้รับใบอนุญาต และให้ส่งเสริมและยกระดับธุรกิจโรงแรมให้มีมาตรฐานความปลอดภัย”

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เห็นควรให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูและเยียวยาธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่ประสบปัญหาจากวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจในการบริหารกิจการธุรกิจโรงแรม รวมถึงภาวะทางด้านการจ้างแรงงานของพนักงานโรงแรม เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] นวพร บุญประสม. (2559). มิติใหม่แห่งการท่องเที่ยว เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้หญิงโสด, *SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL*, 2(2), 124–132. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SB_Journal/article/view/192965/134507
- [2] อรุณ ศิริจานุสรณ์. (2564). *EEC : กับแนวโน้มธุรกิจอุตสาหกรรม ปี 2562-2564 กลุ่มธุรกิจโรงแรม*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/972631>

- [3,22] กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 70 ก. หน้า 7-13.
- [4,12,20] พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 70 ก. หน้า 12-32.
- [5] ไทยพีบีเอส. (2563). *วันที่ไทยรู้จัก COVID-19*. Thai PBS. สืบค้น 20 ธันวาคม 2564, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/290347>
- [6] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สถิติการท่องเที่ยวและกีฬา*. สืบค้น 30 มกราคม 2565, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/17.aspx>
- [7] สยามรัฐ. (2563). *โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเป็นอันดับหนึ่งของโลก*. [Online]. สืบค้น 30 มกราคม 2564, จาก <https://siamrath.co.th/n/146002>
- [8] Brand Buffet. (2563). *ท่องเที่ยว “ภูเก็ต” เจ็บหนัก พังรายได้ต่างชาติ 80% เมื่อน่านฟ้ายังปิด โควิดทำเสียงตกงาน 5 หมื่นคน*. สืบค้น 15 มกราคม 2564, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2020/09/phuket-tourism-industry-impact-of-covid19/>
- [9] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 69 ง. หน้า 10-16.
- [10,24] พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก. หน้า 20-32.
- [11,19,23] สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). *สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ*. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2564, จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/12/สรุปแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ.pdf>
- [13] ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *มาตรการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประกอบการธุรกิจ (สินเชื่อฟื้นฟู)*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.bot.or.th/covid19/content/sme/Pages/fin-rehab.aspx>
- [14] จังหวัดภูเก็ต. (2563, 2564). *คำสั่ง หนังสือสั่งการ ประกาศ คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดภูเก็ต*. ภูเก็ต. สืบค้น 30 มกราคม 2564, จาก <https://www.phuket.go.th/webpk/contents.php?str=COVID-19>
- [15] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 24-31.

- [16] พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนที่ 30 ก. หน้า 1-5.
- [17] พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนที่ 30 ก. หน้า 6-11.
- [18] กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *สถานการณ์การท่องเที่ยว เดือนมิถุนายน 2563*. กรุงเทพฯ : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. สืบค้น 30 มกราคม 2564, จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20200729155418.pdf
- [21] สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2565). *ยกเครื่องกฎหมายโรงแรม ต่อลมหายใจ โรงแรมขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/992894>
- [25] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40ก. หน้า 1 – 90.
- [26] Act for the Development of Tourism—Article Content—Laws & Regulations Database of The Republic of China (Taiwan). (2565). สืบค้น 9 เมษายน 2565, จาก <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?Pcode=K0110001>